

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[א] הרוצה לאכול פת שמברכין עליה המוציא, צריך ליטול ידיו מקודם, אפילו כשאינו יודע להם שום לכוון. אם הפת גדולה כביצה, מברך על הנטילה. ובפחות מזה, אינו מברך על הנטילה. וכל המזלזל בנטילת-ידיים, חייב נידוי, ונעקר מן העולם. דהיינו שנעקר מעולם הטהרה, ודבק בעולם הטומאה

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ב] נטילת-ידיים צריכה להיות דוקא מן הכלי. וצריך שיהיה הכלי שלם בלא שום נקב, או סדק מפולש. וגם למעלה יהיה שווה, שלא יהיה גבוה מצד אחד ונמוך מצד שני. וכלי שיש לו שני פיות, אחד להכניס בו המים, ואחד כמו קנה ארוך וחלול לשפוך המים ממנו שהוא גבוה יותר מהראשון (והוא כלי ידוע מנחושת, ונקרא בל"ע בשם אַפְרִיק), אעפ"י שאינו מחזיק שם מים מותר ליטול אפילו דרך שם, כיון שלא ניקב אלא עשוי הוא מתחילתו כך, וכן המנהג.

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ג] אעפ"י ששיעור המים לנטילה רביעית, יוסיף ליטול על כל יד מים בשפע, כמו שאמר רב חסדא אנא מְשַׁאי (פי' נטלתי) מלא חופנאי מיא, ויהבו לי (פי' ונתנו לי מן השמים) מלא חופנאי טִיבוּתָא. ומי שנזהר בזה ואעפ"כ אינו מתעשר, הוא מפני שמעשיו מעכבים. ויקדים ליטול תחילה יד ימין, ואחר כך יד שמאל (כדלעיל סימן ב' סעיף ב'), אם נוטל ידיו אחת אחת. וכשהשמש מביא מים ונוטל לו (כרגיל בסעודות גדולות), המנהג להגיש את שתי הידים כאחת. ורבים נוהגים לחברן מן הצד כשגב הידים כלפי קרקע וצד האגודלים כלפי מעלה, באופן שנעשים כעין כלי קיבול, והשמש מערה המים מכלי כשר לתוכן, ומשם מעבירים המים לשאר חלקי הידים שלא הגיעו אליהם המים:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ד] צריך שיבואו המים עד הקנה של זרוע. ולא ישאר מקום בידיים בלא מים, ועל כן יפריד קצת את האצבעות (ויגביהם קצת כלפי מעלה), כדי שיגיעו המים בכל אורך האצבעות ובראשן וברחבן סביב. ויבואו המים על היד בלא הפסק, אבל אין צורך שיהיו בשפיכה אחת. ולכן אין מניעה ליטול ידיו מכלי שפיו צר כגון בקבוק, אעפ"י שאין המים יורדים בבת אחת. ונכון לשפוך על כל יד שתי פעמים:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ה] לאחר שנטל שתי ידיו, טוב לשפשפן ביחד, ואח"כ יגביהן נגד ראשו, כמו שאמר הכתוב שאו ידיכם קודש, וברכו את י"י . וקודם שמנגבן, יברך ברוך וכו' אשר קידשנו במצוותיו, וציוונו על נטילת ידים. ואף-על-פי שכל המצוות מברך עליהם קודם עשייתן כדלעיל סימן ח' סעיף ט"ו, מכל מקום תיקנו לברך אחרי הנטילה, כיון שלפעמים אין ידיו נקיות קודם הנטילה. ועוד, שגם ניגוב הידים הוא מן המצוה . ובדיעבד ששכח וניגב, יכול עדיין לברך. אך אם כבר בירך המוציא, שוב לא יברך על הנטילה . וצריך לנגב ידיו היטב קודם שיבצע, שהאוכל בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא. ולא ינגבן במלבושיו, משום דקשה לשכחה:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ו] אם רבים מסובים בסעודה,
נוטל הגדול שבחכמה את ידיו
בראשונה {כא}. וכשיש חתן, מקדימים
אותו, כל שבעת ימי המשתה:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ז] אם לאחר ששפך המים על ידו אחת (והיו פחות מרביעית), נגע שם בידו השנייה, או אם אדם אחר נגע שם (בזה אפי' היה בהן רביעית), אזי נטמאו המים שעל ידו, וצריך לנגבן וליטול פעם שנית. אך אם אירע לו כן לאחר שכבר בירך, לא יברך שנית:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ח] מי שאין לו כלי, יכול להטביל ידיו בנהר, או במקוה או במעיין אפילו אם אין בהם ארבעים סאה רק שמתכסים בו ידיו בבת־אחת, ומברך גם־כן בנוסח על "נטילת"־ידיים:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[ט] מים שנשתנו מראיהם, בין מחמת מקומם, בין מחמת איזה דבר שנפל לתוכן כגון דיו, פסולים לנטילת-ידיים, אלא אם כן חזרו לברייתם. ואם נשתנו מחמת עצמן, כגון שעמדו זמן רב באויר חם, כשרים בשעת הדוחק, ולא יברך עליהם:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[י] וכן מים שנעשה בהם מלאכה, כגון שהדיחו בהם כלים, או ששרו בהם ירקות, או שנתנו בהם כלים ובתוכם משקים כדי לצננם, פסולים. ויש פוסלים גם מים שנמאסו, כגון ששתה מהם כלב או חזיר וכדומה:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[יא] מי שלא נטל ידיו ונגע במים, לא נטמאו המים. אבל אם שכשך ידיו בתוכן לנקותן, ואפילו רק את אצבעו הקטנה, נפסלו כל המים, מפני שנעשתה בהם מלאכה. וכן אסור ליטול במים שנטל בהם חבירו:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[יב] מים מלוחים, או סרוחים, או מרים, או עכורים, אם אינם ראויים לשתית כלב, פסולים לנטילת-ידיים. ומים חמים, כשרים לנטילה אפילו אם היד סולדת בהם:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[יג] קודם הנטילה צריך להשגיח שיהיו הידים נקיות בלא שום חציצה. ומי שצפרני אצבעותיו גדולות ועודפות על הבשר, צריך לדקדק לנקותן שלא יהא תחתיהן לכלוך, משום דהוי חציצה. וכן אשה צריכה להסיר הטבעת מטעם זה, ואפילו אם היא רפויה:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[יד] מי שידיו צבועות, אם אין שם ממשות הצבע כי אם חֲזוּתָא בעלמא, לא הוי חציצה. אבל אם יש עליהם ממשות הצבע, אפילו רק מעט, הוי חציצה. אך אם הוא אומן בכך דהיינו שהוא צָבַע, וכן מי שהוא שוחט או קצב וידיו מלוכלכות מדם, או שהוא סופר ואצבעותיו מלוכלכות מדיו, והוא רגיל בכך, וכל בעלי אומנות זאת אינם מקפידים בכך, לא הוי חציצה אלא אם כן הוא ברוב היד. וכן מי שיש לו פצע על ידו ועליו רטייה שמצטער להסירה מחמת הכאב, לא הוי חציצה, ויטול את יתר היד:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[טו] המים צריכים לבוא על הידים מכח גְּבָרָא. אבל אם המים באים מאליהם, אינה נטילה. וחבית שיש בה בְּרִזָּא (פי' דבר הסותם את הנקב) והסיר את הברזא, אזי המים הבאים בכח הראשון, דהיינו קילוח הראשון לבדו נחשב מכח גוברא, אבל המים הבאים אחר־כך נחשבים כְּאֵלוֹ בְּאוֹ מְאֵלֵיהֶם. ולכן מי שרוצה לִיטוֹל את ידיו דרך הברזא, צריך לידע שבקילוח הראשון נתכסתה כל היד, ויסתום את הברזא ויחזור ויפתחה לשפיקה שנייה. ומי שאינו יודע לשער, אין לו ליטול ידיו בדרך זו:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[טז] אסור לאכול בלא נטילה, אפילו אם יכרוך את ידיו במפה. ואם הוא בדרך ואין לו מים, אם יודע כי בעוד דרך ד' מילין (מהלך 72 דקות. וכן אם הוא ברכב, נסיעה במשך 72 דקות) לפניו, או פחות ממיל (שהוא 18 דקות {לה}) לאחריו ימצא מים, מחוייב ללכת לפניו ד' מילין, או לחזור לאחריו מיל, ליטול ידיו לאכילה. אבל אם גם שמה לא ימצא מים, או שהוא עם חבורה ומתיירא להיפרד מהם, וכן מי שיש לו אונס אחר שאינו יכול ליטול ידיו, יכרוך ידיו במפה או "ניילון", או ילבש בתי-ידיים ("כפפות"), ויאכל כך {לו}:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[יז] העושה צרכיו קודם אכילה, שהוא צריך ליטול ידיו קודם ברכת אשר יצר, וגם צריך ליטול ידיו לסעודה, יש בזה כמה ספיקות וחילוקי דעות. והמחזור והנכון שהנטילה תהיה כדין והיא עולה לכאן ולכאן, ויברך תחילה על נטילת ידיים, ואחר כך אשר יצר. וכשיתחיל לאכול, יברך המוציא:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[יח] מי שבאמצע הסעודה נגע בגופו
במקומות המכוסים, או שחיכך בראשו
או שהשתין או עשה צרכיו, צריך ליטול
ידיו פְּדִין פעם שנית, אבל לא יברך
עליהם:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[יט] האוכל דבר שטיבולו במשקה, אף על פי שהוא אינו נוגע במקום המשקה, מכל מקום צריך ליטול ידיו תחילה כדין נטילה לפת. וגם כן מברך על נטילת ידיים, לפי מנהג הבלדי. ולפי השאמי, נוטל בלא ברכה:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[כ] לפיכך המטבל פת הבאה בכסנין (כגון עוגה, או בסקויט, כדלקמן סימן ל"ד סעיף ב') במשקה, צריך נטילה. אך אם המשקה הוא מבושל, כגון תה או קפה, יש אומרים שאינו צריך נטילה. לפיכך יטול בלא ברכה (ר"ל אפי' להנוהגים לברך כדלעיל בסעיף הקודם). וכן כשהמשקה אינו בפני עצמו ומטבל בו, אלא המשקה בא על האוכל ועדיין הוא לח, כגון פירות או ירקות רחוצים במים, יש מצריכים נטילה. ויש אומרים שאינם צריכים נטילה, דמשקה הבא לאוכל כאוכל דאמי, וכן המנהג שלא ליטול. והמחמיר ליטול, עכ"פ לא יברך:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[כא] ושבעה משקים הם. א', יין, וכן חומץ-יין. ב', דבש דבורים דוקא. ג', שמן זית דוקא. ד', חֶלֶב. ה', טל. ו', דם של בהמה חיה ועוף (והיינו מי שאוכלן לרפואה מפני פיקוח נפש). ז', מים. וסימנם י"ד שח"ט ד"ם. אבל שאר מי-פירות, אפילו במקום שרגילין לעשות משקים לשתייה מִסְחִיטתן, אין להם דין משקה לעניין זה. ואם נתערב מים אפילו כל שהוא במשקה, יש אומרים שהכל נחשב משקה. ורוק, אינו משקה:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[כב] דבש שנקרש היטב, יצא מכלל משקה ונעשה אוכל, ואינו צריך נטילת-ידיים. אבל אם לא נקרש היטב אלא נתעבה מעט ועדיין הוא נָגַר, צריך נטילת-ידיים. וכן חמאה, שהיא בכלל חלב, אם היא קרושה, אינה משקה אלא אוכל. אבל אם נימוחה, הרי היא משקה. וכן יתר המשקים אם נקרשו או נקפאו, עד שאין בהם טוּפֵּחַ על מנת להטפוח, אינם נחשבים משקים:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[כג] דברים שדרכם לאכלם בלא כף או מזלג, אפילו אם הוא אוכל על-ידי כף או מזלג, צריך נטילת-ידיים. אבל דברים שאין דרכם לאכלם רק על-ידי כף או מזלג, יש אומרים שאין צריכים נטילת-ידיים, ואפילו אם אוכלם בידו. לפיכך אם הוא גם מבושל (שאף בזה יש מחלוקת, כדלעיל סעיף כ'), וגם נאָפֶּל שלא ביד, אינו צריך ליטול, כי שתי חומרות לא עבדינן:

הלכה יומית לדיני נטילת ידיים

[כד] מי שנטל ידיו לצורך דבר שטיבולו במשקה ואח"כ רוצה לאכול לחם, אותה נטילה עולה לו, ואפילו לכתחילה, ואינו צריך לחזור וליטול פעם שנית. כיון שדין נטילה לדבר שטיבולו במשקה שווה לנטילה ללחם (חוץ מהברכה שיש בה מחלוקת כדלעיל סעיף י"ט). אך אם נטל ידיו סתם שלא על מנת לאכול, ואח"כ נמלך לאכול, אין אותה נטילה עולה לו, דבְּעֵינָן נטילה לשם קדושה: